

МАРИЈА БУКОРОВИЋ, МАЈА ГУНДЕЉ, АНЂЕЛА ЂОРЂЕВИЋ

Учитељски факултет, Универзитет у Београду

marijabukorovic@111gmail.com

gundeljm@gmail.com

andjela.djordjevic020500@gmail.com

МИШЉЕЊА СТУДЕНАТА СМЕРА ЗА ОБРАЗОВАЊЕ ВАСПИТАЧА О БУДУЋОЈ ПРОФЕСИЈИ

САЖЕТАК

Последњих година можемо чути како се у друштву полемише о значају професије васпитача. Недовољно се схвата захтевност посла васпитача и често се своди на „играње са децом“. Циљ рада је сагледавање мишљење студената смера за образовање васпитача у предшколским установама о будућој професији. Коришћена је дескриптивна метода и техника анкетирања. Онлајн упитником испитано је 200 студената Учитељског факултета у Београду, свих година основних студија, при чему је највише студената треће године (скоро 40%). За обраду података, осим фреквенција и процената, коришћен је χ^2 тест помоћу којег смо тестирали разлике у одговорима студената различитих година студија, док је квалитативна обрада подразумевала категорисање одговора на питањима отвореног типа. Резултати указују да је највећем броју студената Учитељски факултет био једина опција и да је испунио њихова очекивања. Већина студената сматра да је васпитачки позив недовољно цењен у друштву, при чему су студенти 3. и 4. године свеснији таквог положаја, у односу на млађе студенте (1. и 2. године). У другом делу упитника, који се односи на особине васпитача, студенти су истакли да се у великој мери сећају својих васпитача и њихових важних особина као што су топлина, брига и љубав према деци. Сагледавајући резултате у целини, оно што студенти највише истичу у вези са васпитачким позивом јесу: љубав према послу, недовољна цењеност професије у друштву, мотивација да се васпитачки позив промени и учини бољим.

Кључне речи: васпитач, особине васпитача, мишљења студената, будућа професија.

Увод

Последњих година можемо чути како се у друштву полемише о значају професије васпитача. Недовољно се схвата захтевност посла васпитача и често се своди на „играње са децом“. Истраживање смо покренули ослањајући се на наша лична искуства о ставовима васпитачког позива при упису на Учитељски Факултет у Београду, као и на стручну литературу. Највећи извор мотивације за нас су били различити ставови друштва о васпитачком позиву, који су покренули у нама жељу да променимо и учинимо будућност васпитача бољим и лепшим. Овим истраживањем желимо да утврдимо: (1) Мотивацију и опредељење студената за васпитачки позив; (2) Стручне компетенције васпитача; (3) Изазове васпитачког позива; (4) Очекивања студената од стране факултета. У литератури коју смо користили за ово истраживање нисмо пронашли ниједно друго истраживање које је конципирано тако да испита ставове студената о васпитачком позиву. То је био мотив више да добро испланирамо ово истраживање и да дођемо до резултата који ће нам створити бољу слику о ставовима студената о васпитачком позиву. Васпитачка професија подразумева подршку учењу и развоју усмерена на добробити кроз односе и делање (Pravilnik o osnovama programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja, 2018). Личност васпитача је водећи фактор за стварање позитивне атмосфере у вртићу. Васпитач је партнер, иницијатор, адекватно реагује и даје повратне информације деци, еластичан у приступу деци, прати резултате рада и стручно се усавршава, осетљив за специфичне потребе и разлике међу децом, прати подстиче и организује подстицајну околину, подстиче и развија дечију радозналост и креативност (Stojanović & Vogavac, 2016). Теорија Абрахама Маслоуа, која се односи на потребе детета, наглашава развој нових потенцијала, као и оних потенцијала који су у прошлости били спутавани (Vuđevac, 2018). Потребно је да васпитач буде креативан, стрпљив, одговоран, смирен, флексибилан, доследан, племенит, љубазан, да има љубав према свом послу и љубав према деци. Васпитачки позив подразумева сложено подручје деловања, у оквиру којих можемо издвојити најзначајније компетенције будућих васпитача – способност самоорганизације, кооперације, способност споразумевања и решавања проблема, познавање целокупног васпитно-образовног процеса, увођење иновација, познавање развоја и праћења деце, као

и васпитни стил васпитача (Gojkov & Stojanović, 2015).

Мотивација студената за васпитачки позив

Одабир будућег позива за већину људи представља веома важну животну одлуку на коју утичу бројне карактеристике појединаца: когнитивне способности, интересовања, особине личности, социјалне и емоционалне карактеристике и друге особине. На мотивацију утичу бројни фактори који могу бити унутрашњи (осећај задовољства, самоостварење, сопствено постигнуће) и спољашњи (новац, признања, награде). Сматра се да је мотивисан студент онај који је спреман да се усмери на учење без обзира да ли му се неки задатак допада или не, да ли му делује занимљиво или не, али ће га озбиљно схватити (Colić et al., 2017).

Стручне компетенције васпитача

„Само компетентан васпитач ће моћи да одговори потребама и захтевима који му се намећу, како би испунио оно што се од њега очекује, да адекватно образује и васпитава. Правилно дефинисање потребних компетенција васпитача и осталог просветног кадра има кључну улогу у усавршавању и побољшању целокупног образовног система“ (Sučević, 2009, p. 181). Компетентност васпитача би се најједноставније могла одредити као капацитет за успешно остварење појединца у социјалном животу. Најзначајнија својства која се сматрају критеријумима развијања компетентности су аутономност, толерантност, партиципативност, отвореност, флексибилност (Gojkov & Stojanović, 2015). Васпитачи треба да стекну знања, изграде ставове и практичне способности како би могли да се усавршавају, прилагођавају уз коришћење разних извора знања, метода и средстава. Због тога је компетенција за „доживотно образовање“ једна од кључних у савременом образовању. Како би се то омогућило потребно је развијати неке од базичних компетенција код студената као што су способност учења, комуникације и вештина решавања проблема (Gojkov & Stojanović, 2015). Према Олпортовој терминологији „изразни аспект“ испољава се кроз васпитне компетенције, које обухватају стил комуникације – ауторитарни,

демократски, афективни и наставни стил. У савременој педагогији најчешће се сматра демократски стил вођења као најбољи за подстицање развоја детета. Он охрабује, подстиче децу на активност и ствара сарадничку и пријатну атмосферу (Gojkov & Stojanović, 2015).

Изазови професије васпитача

Професионалност васпитача обухвата стално учење кроз решавање проблема властите праксе и стално надограђивање одговора шта значи бити добар васпитач и шта је добар програм васпитно-образовног рада. Организовање средине, као једна од битнијих улога васпитача обухвата просторну временску и социјалну димензију. Средина за учење треба да буде флексибилна, инспиративна и изазовна за децу, а такође је битно изградити односе узајамног уважавања кроз отворену комуникацију (Pavlović-Breneselović & Krnjaja, 2017). Поред тога, васпитачки позив захтева од васпитача да буду рефлексивни практичари. Рефлексивне стратегије су нужне за разумевање сопственог и понашања деце, односно рефлексивном доприноси бољем разумевању практичног рада, иновира се дидактички материјал и примењује дискусија у комуникацији (Stojanović & Bogavac, 2016). У свом послу, васпитач је стално изложен новим изазовима који изнова обухватају рефлексивно преиспитивање теорије и праксе. У томе се огледа сложеност ове професије – оригиналност, али и пресудна улога коју има васпитач. Према томе, професионална улога васпитача остварује се кроз четири подручја: (1) Подручје непосредног рада са децом; (2) Подручје развијања програма; (3) Подручје професионалног развоја; (4) Подручје професионалног јавног деловања (Правилник о основама програма предшколског васпитања и образовања, 2018). Најзначајније улоге васпитача можемо поделити на: усмереност на појединачну децу – пружање емоционалне подршке, помоћ при адаптацији, охрабривање и мотивисање деце, усмереност на целу групу – организовање привлачне и позитивне средине за учење и усмереност на породицу (Vuđevac, 2018).

Методолошки оквир

Пошли смо од претпоставке да већина студената сматра да је васпитачки позив недовољно цењен у друштву, па је **циљ истраживања** сагледавање мишљења студената смера за образовање васпитача у предшколским установама о будућој професији.

Задаци истраживања:

1. Утврдити да ли је Учитељски факултет у Београду био прва жеља студената, у којој мери је Факултет испунио очекивања, као и да ли постоји разлика између студената различитих година студија у односу на очекивања од Факултета;
2. Утврдити да ли се студенти сећају својих васпитача и њихових битних особина;
3. Испитати мишљења студената у којој мери је васпитачки позив цењен у друштву, као и да ли постоји разлика између мишљења студената различитих година студија.

Методе, технике и инструменти истраживања

Коју ћемо методу, технику или инструмент изабрати зависи од многих елемената истраживања (Bandur & Potkonjak, 2006), те смо у складу са постављеним циљем и истраживачким задацима користили дескриптивну методу. Техника коју смо користили је анкетирање, односно креирали смо онлајн анкетни упитник за потребе овог истраживања¹. Анкетни упитник је анониман јер се сматра да анонимност повећава искреност и мотивисаност у давању одговора (Kundačina & Bandur, 2007). Састоји се од десет питања отвореног, затвореног и комбинованог типа којима смо желели да сазнамо од студената шта мисле о свом будућем позиву.

Узорак истраживања

Истраживање је извршено на узорку од 200 студената Учитељског факултета у Београду са смера образовање васпитача у предшколским установама. Структура испитаника према годинама студија дата је у Табели 1.

---

¹ Анкетни упитник видети на: <https://forms.gle/AzXL361zRGPb6Nyp7>

Табела 1 Узорак испитивања

Година студија	f	%
Прва година	37	18,5
Друга година	45	22,5
Трећа година	76	38
Четврта година	42	21
УКУПНО	200	100

Већина студената похађала је медицинску школу (37%), док су остали студенти похађали гимназију (21,5%), економску (17,5%). Знатно мањи број похађао је угоститељско-туристичку (4%) и техничку школу (3,5 %), док је друге школе похађало 16,5% испитаника.

Резултати и дискусија

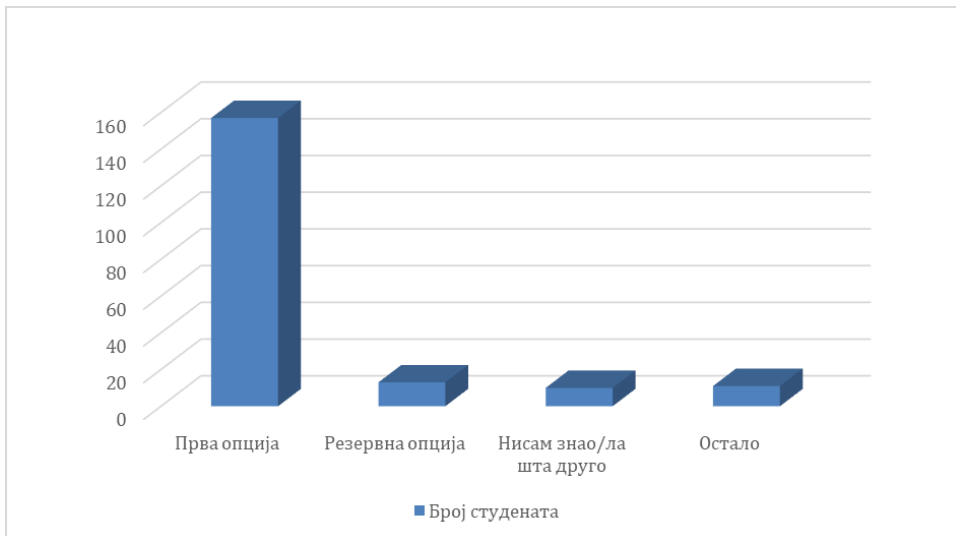
Податке смо прикупили и добили коришћењем анкетног упитника, након чега смо их обрадили уз примену квантитативне и квалитативне анализе података. Квантитативна обрада података обухвата основне мере дескриптивне статистике (f, %) приликом представљања учесталости одговора испитаника, као и примену непараметријског поступка (χ^2 тест) помоћу којег смо тестирали да ли постоје разлике у одговорима студената у којој мери је факултет испунио њихова очекивања у односу на године њихових студија, као и да ли постоји разлика између студената нижих и виших година студија, чији је став да је васпитачки позив недовољно цењен у друштву. Квалитативна анализа прикупљених података представља категорисање одговора на питањима отвореног типа, која су се односила на ставове друштва о васпитачком позиву. Прикупљене податке смо анализирали и интерпретирали тако што смо их сагледали кроз три сегмента: (1) Мотивација студената и опредељење за васпитачки позив; (2) Мишљења студената о васпитачкој професији; (3) Стручне компетенције васпитача и изазови васпитачког позива.

Мотивација студената и опредељење за васпитачки позив

Мотивацију студената за упис одређених студија можемо описати као намеру коју они показују током школовања, а које су резултат

усвојених знања и вештина. Посебно се истиче значај вредносног система као чиниоца избора занимања, одлучујући фактор при избору радне средине представљају могућности које она пружа за испољавање и остваривање индивидуалних вредности појединца. Једна од често цитираних теорија, Суперова теорија, истиче да је избор професије заправо реализовање слике о себи (Colić et al., 2017). Кроз 3. питање комбинованог типа у анкетном упитнику испитали смо какав је избор факултета код студената (Графикон 1), при чему смо одговоре класификовали у четири категорије: *прва опција*, *резервна опција*, *нисам знала/о шта друго* и *остало*.

Графикон 1 Опција избора факултета код студената

Као што смо и претпоставили, већини наших испитаника је Учитељски факултет у Београду био прва жеља. Увидом у резултате четвртог питања, где се од ученика тражило да оценом од 1 до 3 оцене колико је Факултет испунио њихова очекивања, желели смо да проверимо да ли постоји разлика између одговора студената различитих година студија у односу на очекивања од Факултета. Ради израчунавања χ^2 , односно због тога што не сме да буде више од 20% теоријских фреквенција мањих од 5, у табели контингенције, извршили смо логичко сажимање категорија. Прву и другу годину студија објединили смо заједно, као и трећу и четврту годину. Резултате смо приказали у Табели 2.

Табела 2 Разлике у одговорима студената у односу на очекивање од Факултета

Година студија	Оцена очекивања од факултета						УКУПНО	
	1		2		3		f	%
	f	%	f	%	f	%		
1. и 2.	3	1,5	24	12	55	27,5	82	41
3. и 4.	13	6,5	39	19,5	66	33	118	59
УКУПНО	16	8	63	31,5	121	60,5	200	100

Иако смо претпоставили да ће студенти нижих година студија имати већа очекивања од Факултета, на основу израчунатог χ^2 ($\chi^2 = 4,487$; $df=2$; $p=0,106$), може се уочити да је χ^2 мањи од граничних вредности (5,991 и 9,210). Према томе, не постоји статистички значајна разлика између студената нижих и виших година студија, али можемо закључити да су студенти у највећој мери задовољни избором Факултета, јер је већина студената (60,5%) истакла да је Факултет испунио њихова очекивања.

Мишљења студената о васпитачкој професији

Желећи да испитамо мишљења студената о томе колико је њихова будућа професија цењена у друштву, анкетним упитником обухватили смо и овај аспект мишљења студената. Пошто у литератури нисмо пронашли податке везане за ова мишљења, то нас је мотивисало да их испитамо у оквиру нашег истраживања. У Табели 3 представљени су добијени резултати о мишљењима студената о цењености њиховог позива кроз 3 категорије: *ни мало цењен*, *делимично цењен* и *изузетно цењен*.

Табела 3 Мишљења студената о цењености васпитачког позива у друштву

Година студија	Цењеност васпитачког позива						УКУПНО	
	1		2		3		f	%
	f	%	f	%	f	%		
1. и 2.	44	22	24	12	13	6,5	82	41
3. и 4.	73	36	39	19,5	6	3	118	59
УКУПНО	117	58,5	64	32	19	9,5	200	100

На основу Табеле 3 можемо уочити да највећи број студената сматра да је васпитачки позив мало цењен у друштву. Иако смо претпоставили да ће студенти нижих година студија изнети став да је васпитачки позив недовољно цењен у друштву, на основу израчунатог χ^2 ($\chi^2 = 6.562$; $df=2$; $p=0.0376$), може се уочити да је χ^2 мањи од граничних вредности (5,991 и 9,210) према томе не постоји статистички значајна разлика између студената нижих и виших година студија. Ова претпоставка је изведена јер сматрамо да сваки студент другачије доживљава факултет, па самим тим и професију васпитача.

Стручне компетенције васпитача и изазови васпитачког позива

Потребно је тежити развијању што флексибилнијих педагошких компетенција-подстицати иницијативност и способност критичког мишљења. Педагошки комплетан васпитач увек зна како, шта и зашто нешто ради, а како би васпитач достигао тај ниво мора константно да истражује, процењује и иновира сопствену праксу. Од великог значаја је да васпитачи допусте детету да самостално развија своју личност и потенцијале, одлучује и решава конфликте у складу са својим могућностима и потребама (Gojkov & Stojanović, 2015). Кроз анкетни упитник желели смо да добијемо податке о томе да ли се студенти сећају надимака/имена својих васпитача. Сматрамо да сећање на васпитача, његове битне компетенције, показује битност ове професије и да студенти своје васпитаче памте „цео” живот. Управо резултати добијени овим питањем, приказани кроз Табелу 4, указују нам да се већина студента сећа својих васпитача, као и то колики је значај васпитачког позива.

Табела 4 *Имена/надимци васпитача студената*

Да ли се студенти сећају имена/надимака својих васпитача?	f	%
Студенти се сећају имена/надимака својих васпитача	186	93
Студенти се не сећају имена/надимака својих васпитача	14	7
УКУПНО	200	100

Кроз 8. питање у анкетном упитнику (Које су биле њихове „супер-моћи“?) желели смо да испитамо које су то битне компетенције и особине које су имали претходно наведени васпитачи наших студената. Добијене резултате смо представили кроз Табелу 5.

Табела 5 *Особине/компетенције васпитача*

Особине/компетенције васпитача	f	%
Позитивне особине васпитача	130	65
Негативне особине васпитача	60	30
Остало	10	5
УКУПНО	200	100

На основу добијених одговора, можемо закључити да је већина студената окарактерисала своје васпитаче позитивним особина. Неке од позитивних особина које су студенти наводили били су: топлина, љубав, загрљај, пажња и брига, баш као што смо и претпоставили да ће студенти рећи.

У оквиру теоријског дела, детаљније смо описали изазове васпитачког позива. Ослањајући се на то, кроз 9. питање у анкетном упитнику (Шта је студенте највише привукло позиву васпитача?) добили смо резултате које можемо видети у Табели 6 односно шта је то студенте највише привукло овом позиву поред љубави према деци.

Табела 6 *Шта је студенте највише привукло позиву васпитача?*

Тврдње	f	%
Љубав према деци	31	15,5
Креативност	28	14
Преношење знања	27	13,5
Радно време	16	8
Динамичност	13	6,5
Детињаст дух	7	3,5
Дечија искреност	6	3
Искуство из средње школе	4	2
Остало	68	34
УКУПНО	200	100

Највише студента је навело да их је, поред љубави према деци, највише привукло то што ће моћи да испољавају своју креативност у раду са њима и што ће им преносити знања. Веома мали број њих је истакло да „подетиње” када се нађу у дечјем окружењу, како их највише привлачи дечја искреност и имају искуство из средње школе где су могли да открију да ли је ово прави посао за њих.

Закључак

Сагледавајући резултате целокупног истраживања, у већини случајева наше претпостављене хипотезе испоставиле су се као тачне. Неке од најзначајнијих резултата које смо добили јесу да студенти Учитељског факултета у Београду са смера за образовање васпитача цене у великој мери своју професију, имају позитивно мишљење о својим васпитачима, сматрају да је васпитачки позив недовољно цењен у друштву и да их у будућем раду са децом покреће љубав према деци, креативност у раду са њима и преношење знања.

Када су у питању мишљења студената о васпитачком позиву, о томе колико је њихов позив цењен у друштву, уочава се да студенти у великој мери сматрају да је њихов позив недовољно цењен. Иако смо претпоставили да ће постојати разлике међу студентима различитих година студија, ослањајући се на то да сваки студент другачије доживљава факултет, па самим тим и професију васпитача, испоставило се да су студенти у великој мери свесни позиције своје професије у друштву. Управо ови резултати указују да је потребно побољшати и омогућити да се ова професија више цени

у будућности, да се схвати озбиљност васпитачког позива, као и да се охрабре нове генерације, будући васпитачи да промене схватање и положај своје професије у друштву. Због тога сматрамо да је ово истраживање, представљајући битан друштвени проблем, само један од корака ка промени овог проблема. Надамо се да ће ово истраживање томе допринети и да ће се тиме отворити и решити неки нови проблеми и питања васпитачког позива као што су бољи односи и комуникација са родитељима, побољшање саморефлективности васпитача и његових компетенција, остваривање позитивне сарадње са родитељима.

Литература

- Bandur, V. & Potkonjak, N. (2006). *Istraživački rad u školi – akciona istraživanja*. Školska knjiga.
- Buđevac, N. (2018). *Psihologija obrazovanja za vaspitače*. Učiteljski fakultet.
- Colić, V., Milošević, T. & Colić, U. (2017). Motivacija, očekivanja i želje studenata visoke škole za obrazovanje vaspitača. *Pedagoška stvarnost*, 63(2), 132-144
- Gojkov, G., & Stojanović, A. (2015). *Didaktičke kompetencije i evropski kvalifikacioni okvir*. Srpska akademija obrazovanja.
- Ivić, I. (2010). *Vaspitanje dece ranog uzrasta*. Zavod za udžbenike.
- Kamenov, E. (2006). *Dečija igra*. Zavod za udžbenike.
- Kundačina, M. & Bandur, V. (2007). *Metodološki praktikum*. Merlin company.
- Pavlović-Breneselović, D. & Krnjaja, Ž. (2017). *Osnove diversifikovanih programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja*. Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu.
- Pravilnik o osnovama programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja*. (2018). Sl. glasnik RS – Prosvetni glasnik, br. 16.
- Radovanović, I. (2008). *Opšta i nacionalna istorija pedagogije*. Banja Luka: Fakultet za društvene nauke.
- Stojanović, A., & Bogavac, D. (2016). *Metodičke strategije razvoja dečjih potencijala u savremenoj predškolskoj ustanovi*. Učiteljski fakultet Beograd.

OPINION FROM STUDENTS OF EDUCATION ABOUT CHOOSING FUTURE PROFESSION

ABSTRACT

In the recent years we can hear society talking about Educators profession. Small percentage of people understands how being a teacher is responsible and demanding and it often comes down to “playing with the children “. The purpose of this review is perception of different opinions the students of Education in pre-school institutions have about future profession. The method that was used in the research is descriptive and the technique was surveying. In the online survey there were 200 students from Faculty of Pedagogy in Belgrade, all undergraduate studies included, from which the majority of students were the ones from the Third year (almost 40%). For data processing, besides frequencies and percentages, the χ^2 test was also used, and with it we were able to test the difference in answers from students from different years of the studies, while the quantitative data processing implied categorizing answers based of open-ended questions. The results show that for the majority of students of the Faculty of Pedagogy, this university was the only option and it fulfilled their expectations. Majority of students considers Pedagogy to be under valued in today’s society, with students of the last two years (third and forth) of the study being more aware of it, compared to their younger students (first and second year). In the second part of the questionnaire about the different values of educators, the students pointed out that they remember very well their teachers and especially those teachers that were warm and caring and were expressing love towards children. Looking at the results of research, the things that students point out the most about pedagogy is: love for the pedagogy, pedagogy as profession not being valued enough in the society, and motivation to make changes and make pedagogy calling better.

Keywords: educator, characteristic of educators, opinion of students, future profession.

